

MAANDBLAD

UITGEGEVEN DOOR HET NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG.

't Natuurhistorisch Museum te Maastricht.

Was de geboorte van dit Museum voorspoedig, minder voorspoedig waren z'n eerste levensjaren.

Zij, die 't Natuurhistorisch Genootschap, in 't najaar van 1910, te Sittard méé ten doop hebben gehouden, zullen zich waarschijnlijk herinneren, hoe we, bij gelegenheid dier plechtigheid, in 'n speech — speech, welke dergelijke plechtigheden pleegt te vergezellen — op de totstandkoming van 'n Provinciaal Natuurhistorisch Museum durfden aandringen, de hoop durfden uitspreken, dat 'n Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, óók 'n Limburgsch Natuurhistorisch Museum mocht creëren.

Dank der belangstelling, waarin zich 't wicht, 'twelk Natuurhistorisch Genootschap heet, van af 't begin van zijn bestaan, kon verheugen van den kant van vele ooms en lantes, groeide 't voorspoedig op. Op heel jeugdigen leeftijd reeds was 't tot creëren in staat en kon 't, in November 1912, zeggen: „Aan mij is 't te danken, dat Limburg dra in 't bezit komt van 'n Provinciaal Museum van Natuurlijke Historie.”

In November 1912 stelde 't Maastrichter Gemeentebestuur, op aandringen van 't Natuurhistorisch Genootschap, onze Vereeniging in staat, om 't bestaan van 'n Natuurh. M n s e u n r mogelijk te maken.

De Maastrichter vroede vaderen immers hebben toen aan 't Genootschap gebouwen afgestaan, waarin de Limburgsche fauna, Limburgsche flora, Limburgsche Gaea konden ondergebracht worden.

De wording, de totstandkoming van 't Museum was derhalve allervoorspoedigst.

Niet zoo z'n verder bestaan.

Dat verder bestaan was niet zelden 'n reeks van miseries.

Miseries, omdat 't ons nieuw-geboren Museum van Natuurlijke Historie mankeerde aan de noodzakelijke verpleging, waaraan elk kindje, in de eerste levensjaren vooral, behoefte heeft.

Niet, alsof 'k, ook maar in de verste verte, zou willen en zou durven beweren, dat zij, die gansch en al belangeloos de opvoeding van dit kindje hadden op zich genomen, gemankeerd hebben in de zorgen welke noodig waren, om 't wicht groot te brengen.

Da's verre van mij.

En zij, die verzorgers, zouden de laatsten zijn, om zoo iets van mij te veronderstellen.

Voor die verzorgers heb ik en hebben allen, die ook maar ietwat op de hoogte zijn van wat er komt kijken bij de leiding, op 't eerste levenspad, van 'n kindje als daar is 'n Provinciaal Natuurh. Museum, 't hoogste respect.

't Hoogste respect niet alleen!

Hartgrondige bewondering tevens!

Té meer, omdat ze slechts den hui spaarzaam

toegemeten vrijen tijd konden geven aan 't Natuurh. Museum te Maastricht....

Dank der nooit volprezen tegemoetkoming van den Maastrichter Gemeenteraad, hebben wij thans ál onzen tijd beschikbaar, om aan 't Maastrichter Natuurhist. Museum onze beste zorgen te besteden.

Die taak nemen we op ons met liefde.

Nemen we op ons met enthousiasme.

Met liefde en met enthousiasme óók, wijl we meenen te kunnen vertrouwen op de hulp en de sympathie van zoovelen, die 't met óns eens zijn in ónze meening, dat er in Limburg 'n Provinciaal Natuurhistorisch Museum behoort te zijn.

Ende dies.... alwie 't Museum goedgezind is helpe ons om er van te maken, wat er van te maken is!

En er is iets van te maken.

We hopen zulks, na ettelijken tijd, met de hulp van goedgezinde Limburgsche en niet-Limburgsche Natuurliefhebbers der wereld te loonen.

JOS. CREMERS.

Het geaderd Witje

(*Pieris crataegi*).

Tot de grootste vijanden der fruitboomen behoort het over geheel Europa verspreide geaderd witje (*Pieris crataegi*) uit de familie der Pieridae of wiljes, dat in sommige jaren zelden, andere jaren weer veelvuldig rondvliegt. De vlinder met zuiver wille vleugels, welke doorsneden worden door zwarte adertjes, verlaat in het midden van Juni den cocon. Daarbij laat hij eenige druppeltjes roodachtig vocht uit het achterlijf vallen, wat vroeger aanleiding gaf, wanneer deze vlinders in groote menigte uitvlogen, te gelooven aan den z.g. „bloedregen”.

Tijdens den voornaamsten vliegtijd, welke tot begin Augustus duurt, plakt het wijfje ± 50—150 goudgele eieren dicht bij elkaar op den benedenkant der bladeren van appel-, pere-, pruime- en kerseboomen. Reeds na korten tijd (± na 14 dagen) kruipen de rupsen uit, die aschgrauw van kleur zijn, met 2 breede oranjeachtige of bruinachtige streepen op den rug.

Tegen September overtrekken zij geheele bladergroepen met een weefsel, waaronder zij leven en vreten. Het winterverblijf maken de rupsen door een aantal bladeren aan den top van den tak dicht met een zijden draad om te spinnen. In dit gemeenschappelijk ingericht en bewoond weefsel, welke kleine rupsennesten worden genoemd, spint elke rups nog een bijzonder omhulsel, in hetwelk zij den winter doorbrengt, beschut tegen de koude.

De grootste schade in den boomgaard veroorzaken

deze vraatzuchtige rupsen in 't voorjaar. Dan bouwen zij, na het verlaten harer winterwoningen, een nieuw en ruimer nest, van waaruit zij hare rooftochten op de jonge bladeren en bloesems ondernemen en deze totaal afvreten. Na de 2e ontvelling, welke in het begin van Mei plaats grijpt, beginnen zij vlugger te groeien. De rupsen worden „zelfstandig”, zij verlaten de gemeenschappelijke woning en verspreiden zich over den geheelen boom. Einde Mei of begin Juni zoekt elke rups een plaatsje uit om zich te verpoppen. De kleur der pop is groenachtig geel met zwarte teekeningen en lichtgele vlekken. Zij hangt, vastgehouden aan de punt van het achterlijf en in het midden door 2 fijne draden, gewoonlijk rechtop of loodrecht aan takken, boomstammen, enz.

Om de groote vermeerdering van het geaderd wilje legen te gaan, moet men de nesten reeds in den nazomer, of tenminste in 't allereerste begin van het voorjaar, voordat de rupsen haren schuilhoek verlaten, verbranden. Het vertrappen en doden der rupsen onder de boomen leidt nooit tot eene algeheele vernieling. Ook de heggen mogen niet over 't hoofd gezien worden. De goudgele eieren kan men gemakkelijk aan de boomen vinden. Wie zich de moeite getroost de vlinder 's avonds, wanneer zij zich bij honderden neerleggen te slapen, op te zoeken en te doden, draagt zeer veel bij tot verdelging van dit schadelijk heesje, doch zekerheid heeft men hiervan nooit, daar men niet weet of 't wilje at of niet reeds het grootste gedeelte der eieren heeft afgelegd en in zekerheid heeft gebracht.

Tot de getrouwste bondgenooten in den strijd tegen *Pieris crataegi* behooren, behalve de insekten-vretende vogels, ook eenige soorten sluipwespen. Niet slechts de rupsen worden door de sluipwespen geheel en al vernietigd, ook de poppen moeten het

ontgelden en dienen zeer dikwijls aan deze nuttige tuin vrienden tot woning.

Hiervan kan men zich overtuigen bij het verzamelen der poppen van *Pieris crataegi*, door te letten op de kleur (licht) en de beweeglijkheid der pop. De donkere en beweegloze poppen, welke door de sluipwespen worden bewoond, moet men laten hangen.

Nog eenige andere leden der familie *Pierione* zijn schadelijk voor den moesluin en daar zij meer voorkomen, zijn zij des te bekender. Vooral dit jaar hebben zij huisgehouden in de koolvelden.

Het zijn: 1o. het koolwilje (*Pieris brassica*), 2o. het klein geaderd wilje (*Pieris napi*), 3o. het knollenwilje (*Pieris rapae*). De rupsen dezer schadelijke vlinders leven op de verschillende koolplanten. Jaarlijks verschijnen zij in 't voorjaar en in het laatst van den zomer. De poppen van het tweede broedsel overwinteren aan boomen, planken, heggen en muren.

Het vernietigen dezer vijanden van onze moestuinen bestaat voornamelijk in het zoeken en doden der rupsen, het verdelgen der eieren. Ook in dezen strijd maken zich de sluipwespen zeer verdienstelijk.

Merkelbeek, 26/9 '17.

M. WILFRIDUS RISWICK O.S.B.

Noot der Redactie.

't Is mogelijk, dat *Pieris (Aporia) crataegi* — „het geaderd wilje”, — elders in Europa wel eens veelvuldig voorkomt. In Zuid-Limburg is zulks niet 't geval. Op onze jarenlange vlinderexcursies in Zuid-Limburg, troffen we *Pieris (Aporia) crataegi* slechts sporadisch aan in de buurt van Kerkrade, Houthem St. Gerlach en Brunssum.

Als we ons goed herinneren heeft onze Limburgsche Lepidopteroloog bij uitzondering, de heere Latiers, op z'n talrijke omzwervingen door

Laatste bezoek aan „Walderput” en „Sternbach”.

Toen we in Augustus t.l. de Brunsummerhei bezochten, om er nog enkele bloemen te halen, welke we tegen algeheele uitroeiing wilden redden, hadden we geen flauw idee van wat de bruinkoolontginning 't ons zoo welbekende landschap had durven aandoen.

Hemel, wat had die, toen al, 't veen mishandeld!

En hoe zal ze er op 't oogenblik in hebben huisgehouden!.....

We kenden ons veen haast niet terug.

't Deed ons leed te moeten zien, hoe de plaats, waar we, zoo vaak en zoo veel, echt natuurgenoet hadden gesmaakt, toegetakeld was geworden.

Wie zou, ettelijke jaren her, hebben durven vermoeden, dat in Augustus 1917, beoosten 't huidige pompstation der Staatsmijn Hendrik 'n stapelplaats zou zijn van alle mogelijke machines, welke straks moesten dienen ter winning en vervoer van bruinkool, wie zich hebben kunnen indenken in de mogelijkheid, dat hij daar nog eenmaal auto's zou hooren toeteren!

Nauw hadden we 't ontginningsterrein betreden, of, voor de eerste maal op onze vele tochten door de Brunsummerhei, werd ons zeer beslist maar heel hoffelijk gevraagd naar 't doel onzer reis.....

Wie kwam er voorheen in de Brunsummerhei, als 't niet was ter wille van haar natuurschoon!

Onze planten dienden ons als 'n introductiekaart, ter betreding van 'n terrein, waarop we 'n goed deel van ons leven, vrij en frank, hadden mogen rondzwerven en waartoe nu klaarblijkelijk de toegang niet eens meer

geoorloofd was.

We mochten 't terrein betreden!

Och, och, wat 'n verwoesting moesten we aanschouwen! 't Gezellige Watderbeekje, ons zoo goed bekend, naar wiens kristalhelder water we zoo dikwijls hadden gekoken, wanneer 't als 't ware over 'n groen tapijt voort-huppelde, den weg op naar Schinveld, was verknood tot 'n breede, diepe, rechte sloot.

Koningsvarens, eenmaal 't sieraad en de trouwe wachters van z'n boorden, lagen, er van hun glans en adeldom beroofd, bij tientallen, half onder 't zand bedolven neer.

Alleen de „Walderput” met z'n diepe bron, of beter gezegd z'n bronnengroep, had, al was ook hij veranderd, stand gehouden en wees de plaats aan, van waar dag en nacht, de Walderbeek haar water kreeg.

Rondom bruinkool, alles bruinkool!

Groote boomstammen, kienhout-bonken, doode overblijfsels van, voor zoover we 't in de gauwigheid konden beoordeelen, eenmaal groene, suizende coniferen waren geweest, grijnsden ons van tusschen de eigenlijke bruinkool tegen.

Eeuwen waren er noodig geweest, om, wat eenmaal boomen heette door de natuur te metamorphoseeren tot bruinkool.

Menschenhanden hadden, in korten tijd, al de planten, die zich, in den loop van zoo vele jaren wisten te ontwikkelen op den grond, waarin de bruinkool rustte, weggevaagd.

Hier viel niets meer te redden.

En daarom maar verder, over de heuvelrij heen naar de „Sternbach”. Hier toch was de ontginning in haar eerste stadium en hoopten we tal van florakinderen nog terug te vinden.